

Sygn. akt: I C 416/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 sierpnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia del. Dorota Scott-Sienkiel Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Szczepanek
-----------------	--

po rozpoznaniu w dniu 29 sierpnia 2022 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z powództwa R. B. (1) i M. B.

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie

I. ustala, że umowa kredytu budowlano-hipotecznego nr (...) - (...) z dnia 31 maja 2006r. zawarta pomiędzy powodami R. B. (1) i M. B. a bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w K. (poprzednikiem prawnym pozwanego) jest nieważna,

II. zasądza od pozwanego Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powodów R. B. (1) i M. B. kwotę 6.600,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu- z ustawowymi odsetkami za okres od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

sędzia del. Dorota Scott-Sienkiel

Sygn. akt: I C 416/21

UZASADNIENIE

Powodowie R. B. (1) i M. B. pozwem z dnia 10 lipca 2020 r. (data wpływu) skierowanym przeciwko Bankowi (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., ostatecznie wnieśli o:

1. ustalenie nieważności umowy kredytu mieszkaniowego hipotecznego z dnia 31 maja 2006 r. nr (...) - (...) z tytułu stosowania klauzul niedozwolonych (abuzywnych), wymienionych w § 10 ust. 9 umowy oraz w załączniku nr 8 ust. 2 pkt od 1 do 4 oraz ust. 3 załącznika nr 8 do umowy, a także § 1 Aneksu nr (...) do umowy nr (...),

ewentualnie:

2. ustalenie nieważności (abuzywności) klauzul w umowie kredytu z dnia 31 maja 2006 r. nr (...) - (...) wymienionych w § 10 ust. 9 umowy oraz w załączniku nr 8 ust. 2 pkt od 1 do 4 oraz ust. 3 załącznika nr 8 do umowy, a także § 1 Aneksu nr (...) do umowy nr (...), które nie wiążą kredytobiorców,

3. zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda R. B. (1) kwoty 9.890,24 zł tytułem wartości nadpłaconych rat od marca 2010 r. do lipca 2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty w związku

z tym, że następujące postanowienia umowy kredytu z dnia 31 maja 2006 r. nr (...) - (...) nie wiążą powodów jako niedozwolone postanowienia umowne tj:

a. § 10 ust. 9 umowy w zakresie objętym brzmieniem: "zgodnie z zasadami określonymi w Załączniku nr 8 do umowy kredytu",

b. Załącznik nr 8 ust 2. pkt. 1 do umowy w zakresie objętym brzmieniem: „opłata przygotowawcza od kredytu walutowego naliczana jest w walucie kredytu i pobierana w złotych po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w banku w dniu zapłaty opłaty przygotowawczej, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie Banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku",

c. Załącznik nr 8 ust. 2 pkt. 2 do umowy w zakresie objętym brzmieniem: „Kwota kredytu lub transzy kredytu wypłacana jest w złotych po przeliczeniu według kursu kupna waluty kredytu obowiązującego w Banku w dniu wypłaty kwoty kredytu lub transzy kredytu, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie Banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku",

d. Załącznik nr 8 ust. 2 pkt. 3 do umowy w zakresie objętym brzmieniem: „ewentualna nadwyżka wynikająca z różnic kursowych zostanie wypłacona przelewem na rachunek bankowy Kredytobiorcy wskazany we Wniosku o wypłatę kredytu „który stanowi załącznik nr 1 do umowy kredytu",

e. Załącznik nr 8 ust. 2 pkt. 4 do umowy w zakresie objętym brzmieniem „kwota spłaty podlega przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w banku w dniu dokonywania spłaty, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie Banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku”,

f. Załącznik nr 8 ust. 3 do umowy w zakresie objętym brzmieniem „Kredytobiorca wyraża zgodę na wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego w PLN. Do przeliczenia kwoty waluty należy stosować kurs średni NBP waluty kredytu obowiązujący w dniu wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego”,

g. § 1 Aneksu Nr (...) r do umowy nr: (...) - (...) w zakresie objętym brzmieniem: " W załączniku nr 8 do umowy ust.3 otrzymuje nowe następujące brzmienie: „ 1. Kursy kupna i sprzedaży walut w Tabeli kursowej Banku (...) S.A. to kursy referencyjne odpowiednio przez Bank pomniejszane (w przypadku kursu kupna) oraz powiększane (w przypadku kursu sprzedaży) o marżę kursową, w wysokości 6 % kursu referencyjnego. Kursy referencyjne są ustalane przez Bank na podstawie dostępnych kursów kupna i sprzedaży walut międzybankowego rynku walutowego publikowanych w systemie informacyjnym T.-R.",

h. § 1 Aneksu Nr (...) r do umowy nr: (...) - (...) w zakresie objętym brzmieniem: „W załączniku nr 8 do Umowy ust. 2 pkt 4) otrzymuje nowe brzmienie: „kwota spłaty podlega przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Tabeli kursowej Banku (...) S.A. o godz. 14.30 w dniu dokonania spłaty. W przypadku, gdy Kredytobiorca nie zapewni środków pieniężnych na spłatę na rachunku wskazanym do spłaty zadłużenia na godz. 14.30, kwota spłaty podlega przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Tabeli kursowej Banku (...) S.A. o godz. 19.30 w dniu dokonywania spłaty",

a nadto zasądzenie na rzecz powodów od pozwanego zwrotu kosztów procesu oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty i zwrot od strony pozwanej pobranych opłat za wydanie zaświadczenia z Banku z dnia 2 czerwca 2020 r. w kwocie 249,98 zł na podstawie załączonego potwierdzenia przelewu.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że zawarli umowę kredytu jako osoby fizyczne. Kredyt miał być przeznaczony na cele konsumpcyjne tj. na budowę domu w zabudowie szeregowej. Dodatkowo zdaniem strony powodowej nie ulega wątpliwości, że zawarta przez powodów umowa stanowi przykład tzw. umowy adhezyjnej czyli takiej w której warunki umowne określone są jednostronnie przez przedsiębiorcę. Konsumentom pozostaje jedynie podjęcie

decyzji, czy do umowy przystąpić. W niniejszej sprawie kredytobiorcom nie przedstawiono innego kredytu niż we frankach szwajcarskich, przedstawiciel kredytodawcy przekonywał ich, że ten jest najkorzystniejszy. Umowa została zaproponowana zgodnie ze stosowanym w banku wzorem, jej poszczególne postanowienia nie były negocjowane. Powodowie wskazali także, że istotnymi argumentami dla uznania nieważności umowy kredytu nr (...) - (...) jest brak określenia kwoty kredytu, gdyż kwota kredytu została opisana jako kwota CHF, która jednak została wypłacona w złotych po przeliczeniu wg kursu banku, którego wysokość ani powiązanie z kursem rynkowym nie została w żaden sposób określona (pozew k. 4-18, modyfikacja powództwa na rozprawie, k. 409v)

W odpowiedzi na pozew pozwany Bank wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanych kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia, za czas od uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia powodów wskazując, że roszczenie z tytułu zapłaconych rat udzielonego kredytu, jako roszczenie okresowe, przedawnia się z upływem terminu właściwego dla roszczeń o świadczenia okresowe. Dodatkowo pozwany kwestionuje jakoby:

- istniały podstawy do stwierdzenia nieważności umowy kredytu z uwagi na jej sprzeczność z treścią art. 69 ust. 1 lub 2 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia,
- umowa kredytu pozostawała czynnością naruszającą granice swobody umów art. 353¹ k.c. i jako taka była sprzeczna z istotą stosunku zobowiązaniowego,
- postanowienia umowy kredytu nie stanowiły wyniku indywidualnych negocjacji,
- umowa kredytu zawierała niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 358¹ k.c. i w jakimkolwiek zakresie nie wiązała powodów,
- w przypadku stwierdzenia abuzywności postanowień umownych składających się na tzw. klauzulę przeliczeniową/denominacyjną umowy kredytu nie dało się jej nadal wykonywać, a w konsekwencji istniały podstawy do stwierdzenia jej nieważności,
- postanowienia umowy kredytu nie spełniały wymogu jasności i jednoznaczności,
- postanowienia umowy kredytu kształtowały interes powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy,
- pozwany bank był w jakimkolwiek zakresie bezpodstawnie wzbogacony względem powodów,
- powodom przysługiwało względem pozwanego jakiejkolwiek roszczenie o zapłatę,
- bank ustalał kursy walut publikowane w Tabeli Kursów Walut Obcych w sposób dowolny,
- bank nie przedstawił klientom oferty kredytu w złotych polskich (odpowiedź na pozew k. 154-176)

Sąd ustalił, co następuje:

Bezspornie w zakresie praw i obowiązków wynikających ze spornej w tej sprawie umowy pozwany jest następcą prawnym Banku (...) S.A. w K..

Powodowie wystąpili z wnioskiem kredytowym do poprzednika prawnego pozwanego wnosząc o udzielenie kredytu w wysokości 50.000 zł, jako walutę kredytu wskazali CHF. Spłata kredytu miała następować w walucie PLN.

(dowód: wniosek kredytowy k. 181-182, informacja o dochodach wnioskodawcy k. 181-18, k. 183-183v. informacja o wnioskodawcy k. 183-183v., informacje o zatrudnieniu k. 184)

W dniu 31 maja 2006. powodowie R. B. (1) i M. B. zawarli z Bankiem (...) S.A. z siedzibą w K. umowę kredytu hipotecznego nr (...) - (...), w której strony zawarły najistotniejsze dla sprawy postanowienia (wyciąg):

(§ 2) Bank udziela kredytobiorcy na warunkach określonych w umowie oraz regulaminie kredytowania osób fizycznych w Banku (...) S.A. kredytu w wysokości 20.088,39 CHF, a kredytobiorca zobowiązuje się do wykorzystania i zwrotu kredytu wraz z odsetkami zgodnie z warunkami niniejszej umowy (ust. 1). Bank udziela kredytobiorcy kredytu na okres od dnia (...) r. do dnia (...) (ust.2) Kredyt przeznaczony jest na: budowę domu w zabudowie szeregowej realizowaną na działce ew. nr (...) położonej w B. ul. (...), objętej KW nr (...) prowadzoną w Sądzie Rejonowym wB. (ust. 5). Spłata rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych miała przypadać na 5-ty dzień miesiąca (ust. 7).

(§ 4) Na całkowity koszt kredytu składają się: opłata przygotowawcza w wysokości 401,77 CHF, należne odsetki w wysokości 14.251,16 CHF, pozostałe koszty i prowizje w wysokości 149,68 zł (ust. 1). Całkowity koszt kredytu na dzień sporządzenia przedmiotowej umowy wynosił 37.662,23 PL (ust. 2). Kredytobiorca miał ponosić dodatkowe koszty wynikające z różnic kursowych (ust.3)

(§ 5) W dniu sporządzenia umowy roczna stopa oprocentowania kredytu wynosi 3,97%. W związku z tym w dniu sporządzenia umowy roczna rzeczywista stopa oprocentowania wynosi 4,31% (ust. 1). Roczna stawka oprocentowania kredytu stanowi sumę stawki LIBOR dla terminów 6-miesięcznych i marży w wysokości 2,40%. Wskazany poziom marży będzie obowiązywał w okresie przejściowym tj. uzyskania przez Bank odpisu z KW potwierdzającego prawomocny wpis hipoteki na rzecz banku. Po przedłożeniu odpisu z KW, który potwierdzi prawomocny wpis hipoteki na rzecz Banku, z uwzględnieniem postanowień ust. 4 marża ulegnie obniżeniu o 0.90 p.p. i wynosić będzie 1,50 % (ust.2). Oprocentowanie kredytu ulega zmianie w zależności od zmiany stopy LIBOR określonej w ust. 2 (ust. 7). W związku z zaciągnięciem kredytu oprocentowanego według zmiennej stopy procentowej, kredytobiorca oświadcza, że jest mu znane oraz wyjaśnione przez Bank ryzyko zmiany stopy procentowej i jest świadomy ponoszenia przez siebie tego ryzyka (ust. 10)

(§ 6) Kredyt lub transza kredytu zostaną wypłacone na podstawie wniosku kredytobiorcy o wypłatę kredytu złożonego najpóźniej na dzień roboczy przed planowaną wypłatą. Wzór wniosku stanowi załącznik nr 1 do umowy kredytu (ust. 1). Wypłata następuje zgodnie z harmonogramem wypłat stanowiącym załącznik nr 2 do umowy kredytu po spełnieniu warunków, o których mowa w załączniku (ust. 2).

(§ 8) Strony zgodnie ustalają, że prawne zabezpieczenie spłaty udzielonego kredytu stanowi:

- a. wpisana na pierwszym miejscu hipoteka zwykła w wysokości 20.088,39 CHF z tytułu udzielonego kredytu i hipoteka kaucyjna do wysokości kwoty 10.800,00 CHF z tytułu odsetek umownych i kosztów udzielonego kredytu (..),
- b. cesja praw z polisy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i zdarzeń losowych z zastrzeżeniem ust. 3 – suma ubezpieczenia pierwszej polisy wynosi 176.300 zł,
- c. wpływy na rachunek (...) nr (...) prowadzony w banku wraz z pełnomocnictwem do pobierania środków na spłatę zadłużenia (ust. 1)

(§ 10) Harmonogram spłat zostanie przesłany kredytobiorcy w terminie 14 dni od dnia uruchomienia środków kredytu (ust. 4 zd. 3). Strony umowy ustalają, że w okresie spłaty kredyt będzie spłacany w równych ratach miesięcznych obejmujących kapitał i odsetki, przy czym w miarę spłaty zadłużenia udział odsetek w racie kredytu będzie malał, a kapitał wzrastał (tzw. raty annuitetowe) (ust. 6)

W załączniku nr 1 – wniosku o wypłatę kredytu datowanym na 21 czerwca 2006r. powodowie wskazali, że wnioskuje o wypłatę 20.088,39 CHF na rachunek R. B. (1).

W załączniku nr 2 strony ustaliły przy zawieraniu umowy, że wysokość kredytu wyniesie: 20.088,39 CHF, jednocześnie określono, że planowany termin uruchomienia nastąpi po spełnieniu warunków wypłaty.

W załączniku nr 8, podpisanym przez obie strony, powodowie oświadczyli przy zawieraniu umowy, że jest im znane oraz wyjaśnione przez Bank ryzyko zmiany kursu waluty, w której zaciągnęli zobowiązanie kredytowe i są świadomi ponoszenia przez siebie tego ryzyka, a kwota kredytu lub transzy kredytu wypłacana jest w złotych po przeliczeniu według kursu kupna waluty kredytu obowiązującego w Banku z dnia wypłaty kwoty kredytu lub transzy kredytu, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku. Kwota spłaty podlega przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Banku w dniu dokonywania spłaty, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku.

W umowie kredytu ani w Regulaminie nie zamieszczono definicji Tabeli kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszanej w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku.

(dowód: umowa kredytu wraz z załącznikami k. 29-36, Regulamin k. 37-38v., raport kredytowy systemu kredytowego BIK S.A. k. 188-190, wskaźnik oceny zdolności kredytowej k. 191-192, decyzja k. 193-194v.)

Kredyt został uruchomiony jednorazowo w dniu 21 czerwca 2006 r. wysokości 20.088,39 CHF.

(dowód: zaświadczenie k. 21)

Na podstawie aneksu nr (...) r. z dnia 20 lutego 2018 r. nowe brzmienie otrzymały: § 5 ust. 9 umowy, § 8 ust. 1 pkt c umowy, § 10 ust. 1, 4 i 8 umowy, ust. 2 pkt 4 i 3 załącznika nr 8 do umowy, do umowy dodano § 10 ust. 4a i 4b, § 14 a, ust. 4 w załączniku nr 8 do umowy, z umowy wykreślono § 10 ust. 7.

Zgodnie z nowym brzmieniem ust. 2 pkt 4 załącznika nr 8 do umowy kwota spłaty podlegała przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Tabeli kursowej Banku (...) S.A. o godzinie 14.30 w dniu dokonywania spłaty. W przypadku gdy kredytobiorca nie zapewnił środków pieniężnych na spłatę na rachunku wskazanym do spłaty zadłużenia na godzinę 14.30 kwota spłaty podlegała przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Tabeli kursowej Banku (...) o godzinie 19.30 w dniu dokonywania spłaty.

Zgodnie z ust. 1 nowego brzmienia ust. 3 załącznika do umowy, kursy kupna i sprzedaży walut w Tabeli kursowej Banku (...) S.A. to kursy referencyjne odpowiednio przez Bank pomniejszane (w przypadku kursu kupna) oraz powiększane (w przypadku kursu sprzedaży) o marżę kursową, w wysokości 6% kursu referencyjnego. Kursy referencyjne są ustalane przez bank na podstawie dostępnych kursów kupna i sprzedaży walut międzybankowego rynku walutowego, publikowanych w systemie Thomson-Reuters przy czym: w przypadku waluty CHF, kurs referencyjny kupna CHF/PLN jest ilorzem kursu referencyjnego kupna EUR/PLN i dostępnego międzybankowego kursu sprzedaży EUR/PLN, zaś kurs referencyjny sprzedaży CHF/PLN jest ilorzem kursu referencyjnego sprzedaży CHF/PLN i dostępnego międzybankowego kursu kupna EUR/CHF. Dodatkowo jak wskazano w ust. 2 bank może ustalić kursy podstawowe o których mowa w ust. 1 przy zastosowaniu niższej marży niż określona w ust. 1.

(dowód: aneks nr (...) k. 199-199v.)

Powodowie zawarli umowę kredytową w celu uzyskania środków na wykończenie domu jednorodzinnego. Doradca kredytowy przedstawił oferty kredytowe, sugerując powodom, że kredyt we franku szwajcarskim jest najbardziej korzystny. Powód rozmawiał o możliwości negocjowania marży kredytu, jednak uzyskał odpowiedź, że negocjowanie tej marży jest niemożliwe. Powodowie nie zostali poinformowani po jakim kursie nastąpi przewalutowanie kwoty kredytu, nie tłumaczono im mechanizmu przeliczenia, nie przedstawiono historycznego kursu franka szwajcarskiego. Do chwili obecnej kredyt spłacany jest w walucie PLN, przy czym po rozwodzie w 2020r. kredyt wyłącznie spłaca powód.

Powodowie pouczeni o konsekwencjach ustalenia nieważności umowy oświadczyli, że są świadomi tych konsekwencji i podtrzymali żądanie pozwu.

(dowód: protokół przesłuchania powoda R. B. k. 408-409v., przesłuchanie powódki M. B. k. 409v).

Sąd zważył, co następuje:

Fakty ustalono na podstawie spójnego, wiarygodnego materiału dowodowego: dokumentów złożonych przez obie strony (wzajemnie niekwestionowanych) i zeznań powodów. Sąd pominął dowód z opinii biegłego, uznając, że nie będzie on przydatny do rozstrzygnięcia, ponieważ rozpoznanie sprawy sprowadziło się do uwzględnienia żądania głównego (ustalenia nieważności umowy).

Na uwzględnienie zasługiwało żądanie główne powodów - dotyczące ustalenia nieważności umowy.

Już w tym miejscu należy zasygnalizować, że zarzut przedawnienia, skierowany przeciwko wszystkim żądaniom powodów, nie mógł być zasadny w odniesieniu do żądań dotyczących ustalenia, ponieważ roszczenia takie nie ulegają przedawnieniu.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 prawa bankowego (brzmienie ustępu 1 w dniu zawarcia umowy i w dniu wydania wyroku jest to samo), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Udzielanie kredytów jest jedną z czynności banków przewidzianą w prawie bankowym. Do essentialia negotii umowy kredytu należą: oddanie przez bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie ściśle określonej kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (Arkadiusz Kawulski, Komentarz do prawa bankowego. Uwagi do art. 69, LEX 2013). Umowa kredytu stanowi zatem odrębny typ umowy nazwanej.

W sprawie jest bezsporne i oczywiste, że kredyt spłacany jest w złotych i że w tej walucie kredyt został uruchomiony (wyplacony). Świadczy o tym wyraźna treść załącznika nr 2 do umowy, a także cel umowy – jakim było kredytowanie kosztów wykończenia domu jednorodzinnego.

Zatem w omawianej sprawie strony zawarły umowę, mocą której bank przekazał do dyspozycji powodów nieokreśloną kwotę złotych polskich stanowiących równowartość określonych w umowie franków szwajcarskich. Wartość ta była ustalana przy zastosowaniu kursu kupna (aktualna tabela kursów) obowiązującego banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego. Zgodnie z umową strona powodowa miała spłacać kredyt w złotych według ceny sprzedaży franka szwajcarskiego obowiązującej w banku w dniu wpłacenia konkretnej raty.

Tak skonstruowany rodzaj kredytu denominowanego nie stanowi umowy kredytu – jest to umowa nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. w całości, zawiera bowiem liczne odstępstwa od definicji legalnej zawartej w prawie bankowym. Do wskazanych essentialia negotii umowy kredytu bankowego należy bowiem określenie kwoty kredytu i waluty kredytu, określenie oprocentowania i zasad jego zmiany, cel kredytu i wysokość prowizji. Zobowiązanie kredytobiorcy polega na spłacie wykorzystanej części kredytu z odsetkami i zapłaty umówionej prowizji. W omawianej sprawie wartość kredytu wyrażona została we franku szwajcarskim, natomiast wypłata kredytu i ustalenie wysokości raty odnosiły się do złotych polskich. W tej sytuacji kredytobiorca nigdy nie spłaca nominalnej wartości kredytu, bowiem z uwagi na różnice kursowe i różnice czasowe pomiędzy zawarciem umowy a późniejszą wypłatą i spłatą kredytu zawsze będzie to inna kwota. Cecha ta stanowi znaczące odejście od ustawowej konstrukcji kredytu, której elementem przedmiotowo istotnym jest obowiązek zwrotu kwoty otrzymanej. Fakt ten wynika z włączenia do umowy klauzuli przeliczeniowej, która powoduje, że wysokość zobowiązania wyrażonego w walucie polskiej jest modyfikowana innym miernikiem wartości. Włączenie do umowy takiej klauzuli wprowadza szereg problemów

związanych z przełamaniem zasady nominalizmu, zasady określoności świadczenia, obarczeniem kredytobiorcy nieograniczonym ryzykiem kursowym i możliwością naruszenia przepisów o odsetkach maksymalnych (J. Czabański, Walutowe klauzule waloryzacyjne w umowach kredytów hipotecznych. Analiza Problemu., Palestra 6/2016). Można formułować tezę, że mechanizm przeliczenia kwoty do wypłaty i do spłaty został uzgodniony przez strony i że składając wniosek o wypłatę kredytu lub jego transzy lub dokonując spłaty raty kredytowej konsument może dowiedzieć się, jaki jest w danym dniu kurs waluty (kupna lub sprzedaży – zależnie od sytuacji), a przez to następuje dopełnienie procesu uzgodnienia, jednak teza taka nie da się obronić. W praktyce więc kredytobiorca nie ma realnego wpływu na wybór dnia pobrania kredytu, nie może też dowolnie wybierać dnia spłaty raty kredytowej. To oznacza, że jego wpływ na to, według jakiego kursu otrzyma kredyt i wg jakiego kursu będzie go spłacać, jest znikomy. Co innego po stronie banku – to on jednostronnie narzuca kurs zarówno dla chwili pobrania kredytu, jak i dla chwili spłaty. Trudno posądzać bank o to, by w skali jednego kredytobiorcy dopuszczał się manipulacji kursami walut, ale nie zmienia to faktu, że pozostaje jedynym podmiotem kształtującym po zawarciu umowy istotne jej elementy, jakimi są: wysokość kredytu wypłaconego kredytobiorcy i wysokość raty. Można jednak wyobrazić sobie z łatwością sytuację, w której – stojąc w obliczu niekorzystnego obrotu sprawy względem większej rzeszy kredytobiorców – bank mógłby sztucznie zawyżać własny kurs sprzedaży dla podwyższenia wysokości rat kredytowych. Taki jednostronny wpływ banku jest sprzeczny nie tylko z opisaną wyżej definicją kredytu, ale i z granicami swobody umów wyznaczonymi przez art. 353⁽¹⁾k.c.

Teza odnosząca się do kwestii ważności kredytu denominowanego – że dla zachowania tej ważności musi występować tożsamość między kwotą i walutą kredytu, kwotą środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorcy oraz kwotą, jaką kredytobiorca zobowiązany jest zwrócić bankowi z odsetkami, wynika z uzasadnień wyroków Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z: 9 września 2019 r. (I ACa 448/19) oraz 11 września 2020 r. (I ACa 225/20).

Trzeba przyznać, że tzw. ustawa antyspreadowa (z 29.07.2011r.) nie wprowadziła żadnych zapisów, które wchodziłyby do treści umów kredytowych denominowanych lub indeksowanych, zawartych przed dniem wejścia jej w życie. Umowy nieważnej nie można uczynić ważną za pomocy późniejszej ustawy, podobnie jak nie można jej uczynić ważną za pomocą zmiany (aneksu) wprowadzającego możliwość spłaty rat w walucie CHF.

Niezależnie od tego, zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. § 2 - Jeżeli postanowienie umowy zgodnie

z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. § 3 - Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. § 4 - Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Klauzulą niedozwoloną jest postanowienie umowy zawartej

z konsumentem (lub wzorca umownego), które spełnia (łącznie) wszystkie przesłanki określone w przepisie art. 385¹ k.c.: 1) nie jest postanowieniem uzgodnionym indywidualnie; 2) nie jest postanowieniem w określającym główne świadczenia stron; 3) kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Nie budzi wątpliwości, że zawierając umowę, powodowie występowali jako konsumenci.

W dalszej kolejności konieczne było ustalenie, czy te postanowienia dotyczą głównych świadczeń stron. Zgodnie z powołaną wyżej definicją umowy kredytu zawartą w art. 69 prawa bankowego, do elementów przedmiotowo istotnych tego typu umowy należy obowiązek zwrotu kwoty kredytu wraz z umówionymi odsetkami i zapłaty prowizji. W omawianej sprawie wypłata kredytu w złotych polskich i zawarcie w umowie klauzuli przeliczeniowej powodowały niemożliwość określenia świadczenia zarówno co do wysokości kredytu jak i jego poszczególnych rat z uwagi na niemożliwość jednostronnego ustalania kursu waluty przez bank. W ocenie Sądu, klauzule te są niedozwolonymi

klauzulami umownymi, bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta - kredytobiorcy - w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszając jego interesy. Jako sprzeczne z dobrymi obyczajami kwalifikowane są w szczególności wszelkie postanowienia, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron umowy, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami stosunku obligacyjnego. Natomiast o rażącym naruszeniu interesów konsumenta można mówić w przypadku prawnie relewantnego znaczenia tego nierównomiernego rozkładu praw i obowiązków stron umowy. Bank przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu. Jednocześnie prawo banku do ustalania kursu waluty w świetle zawartej przez strony umowy nie doznawało żadnych ograniczeń. Skoro bank może wybrać dowolne i niepoddające się weryfikacji kryteria ustalania kursów kupna i sprzedaży walut obcych, stanowiących narzędzie przeliczenia kredytu i rat jego spłaty, wpływając na wysokość własnych korzyści finansowych i generując dla kredytobiorcy dodatkowe i nieprzewidywalne co do wysokości koszty kredytu, klauzule te rażąco naruszają zasadę równowagi kontraktowej stron na niekorzyść konsumenta, a także dobre obyczaje, które nakazują, by ponoszone przez konsumenta koszty związane z zawarciem i wykonywaniem umowy, o ile nie wynikają z czynników obiektywnych, były możliwe do przewidzenia, a sposób ich generowania poddawał się weryfikacji.

Abuzywność dotyczy w niniejszej sprawie postanowień ust. 2 pkt 2 i 4 załącznika nr 8 do umowy kredytu hipotecznego, kształtujących mechanizm denominacji. Następnie denominacja zawarta w umowie została zmodyfikowana na podstawie Aneksu nr (...). Postanowienia te dotyczą świadczeń głównych umowy (regulowały, na jakich zasadach nieznaną kwotę kredytu powodowie otrzymują i jak mają spłacać raty). W zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty nie zostały uzgodnione indywidualnie. Umowa nie podlegała w ogóle indywidualnemu uzgodnieniu. Jednocześnie kwestionowane tu postanowienia umowy nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, o czym świadczy fakt, że cały mechanizm denominacji został zawarty nie w samej umowie, lecz w załączniku nr 8 do niej. Rolą załącznika do umowy, zwłaszcza do umowy kredytu, powinno być uszczegółowienie umowy, a nie uregulowanie od podstaw kwestii podstawowych, pierwszorzędnych dla wysokości obciążenia kredytowego. Taka redakcja umowy sprawiała, że jej całość była nieczytelna dla przeciętnego kontrahenta – konsumenta.

Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę wyrażonego w walucie obcej, zależą od jednej ze stron.

Oceny tej nie zmienia ewentualna stabilność sposobu ustalenia marży ani konieczność stosowania przez bank rozmaitych zabezpieczeń, ani też sposób, w jaki bank pozyskuje środki na kredyty, czy też sposób wykazywania ich w sprawozdaniach finansowych lub – najogólniej rzecz ujmując – sposób księgowania. Powtórzyć trzeba, że w przypadku umowy, której przedmiotem jest udzielenie kredytu w walucie polskiej, kurs waluty obcej jest stosowany jedynie w celu waloryzacji zobowiązania, a między kredytobiorcą a bankiem nie dochodzi w istocie do żadnych rozliczeń walutowych i powstania związanych z tym kosztów. Wszelkie zatem koszty, jakie bank ponosi w związku z udzieleniem kredytu, winny być mu rekompensowane w ramach wynagrodzenia, jakim jest oprocentowanie kredytu, a nie ukrywane w formie spreadu, na którego wysokość kredytobiorca nie ma żadnego wpływu.

Zakresem abuzywności objęta jest nie tylko kwestia ustalania kursów waluty banku, lecz denominacja jako mechanizm w ogóle.

Regulamin do umowy nie zawierał żadnych postanowień istotnych dla oceny ważności i skuteczności umowy. W szczególności nie regulował mechanizmu denominacji i nie określał reguł określania przez bank kursów kupna i sprzedaży waluty.

Żądania ustalenia nieważności umowy nie można traktować w kategoriach nadużycia praw podmiotowych. To pozwany bank nadużył wobec powodów swej pozycji dominującej, a powództwo w tej sytuacji stanowiło dla powodów jedyny środek ochrony ich praw.

Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów. Wylimitowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w CHF oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodzić się należy z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z 21 lutego 2013 roku (w sprawie sygn. akt I CSK 408/12. OSNC 2013/11/127), iż eliminacja ze stosunku prawnego postanowień uznanych za abuzywne nie prowadzi do zniweczenia całego stosunku prawnego, nawet gdyby z okoliczności sprawy wynikało, że bez tych postanowień umowa nie zostałaby zawarta.

Jednak powołać się należy na fakt związania sądów Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez (...) w wyroku z 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18. TSUE podtrzymał mianowicie pogląd, że:

- a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,
- b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),
- c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),
- d) w przypadku ustalenia, że wylimitowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),
- e) nawet jeżeli skutkiem wylimitowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (porównaj w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy, należy wskazać, że brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalały na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez

Narodowy Bank Polski. Nie ma przy tym możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy wprawdzie następczo, ale ze skutkiem już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości kwoty, jaką Bank powinien postawić do dyspozycji powodów w PLN, wykonując umowę kredytu.

Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym tę sprawę stoi dotychczas konsekwentnie na stanowisku, że o ile umowy indeksowane (waloryzowane) frankiem szwajcarskim nadają się niekiedy do utrzymania w mocy po eliminacji abuzywnego mechanizmu indeksacji, ponieważ znana jest w nich kwota kredytu (wyrażona w umowie w PLN), o tyle umowy denominowane do franka szwajcarskiego nie dają się z reguły utrzymać po wyeliminowaniu mechanizmu denominacji, ponieważ są to umowy w założeniu stron złotowe – choć z kwotą kredytu wskazaną w walucie obcej, to jednak z wypłatą i spłatą, które miały następować w złotych. Po odpadnięciu abuzywnego mechanizmu denominacji nieznaną pozostaje kwestia podstawowa – jaka kwota powinna być wypłacona powodom i jakie raty powinny być przez nich spłacane. Braków tych nie da się zapełnić w żaden sposób i umowa nie nadaje się do wykonania, co prowadzi i tą drogą do wniosku, że zawarta została jako nieważna (niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna - art. 58 k.c.).

Powodowie bez wątplenia domagali się stwierdzenia nieważności umowy, świadomi potencjalnych skutków związanych z rozliczeniami na jej tle, co jasno wynika ze złożonych przez nich zeznań.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 14 czerwca 2012 r. (C-618/10) stwierdził, że: "z brzmienia ust. 1 art. 6 dyrektywy 93/13/EWG wynika, że sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie wywierał on obligatoryjnych skutków wobec konsumenta, przy czym nie są one uprawnione do zmiany jego treści. Umowa powinna bowiem w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylenia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego. Dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, jak wynika z jej art. 7 ust. 1 w związku z jej motywem 24, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków "mających na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami". Należy zatem stwierdzić, że gdyby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w takich umowach, takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Uprawnienie takie przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów, ponieważ nadal byłiby oni zachęceni do stosowania rzeczonych warunków wiedząc, że nawet gdyby miały one być unieważnione, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób interes rzeczonych przedsiębiorców". (zob. wyrok TSUE z 4 czerwca 2009 r. (C-243/08), wyrok TSUE z 15 marca 2012 r. (C-453/10), wyrok TSUE z 30 maja 2013 r., (C-397/11), wyrok TSUE z 21 stycznia 2015 r. (C-482/13)).

Wobec kategorycznego ustalenia, że umowa kredytowa jest nieważna jako sprzeczna z ustawą – Prawo bankowe dalsze wywody w kierunku ustalenia wpływu bezskuteczności poszczególnych postanowień umownych na związanie stron umową jako całością są już bezprzedmiotowe.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny, zaś o występowaniu interesu prawnego świadczy możliwość stanowczego zakończenia wyrokiem ustalającym sporu obecnie występującego, jak i sporów, które mogą z kwestionowanego stosunku prawnego wystąpić w przyszłości. Sąd podziela w całości argumentację powodów dotyczącą posiadania

interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności. Samo rozpoznanie roszczenia o zapłatę nie usunęłoby powodom dostatecznie niepewności dotyczącej stosunku prawnego i nie pozwoliłoby na podjęcie starań o wykreślenie hipoteki. Sentencja zasądzająca zapłatę mogłaby nie być poczytywana za wiążącą w innych postępowaniach. Wyrok ustalający w niniejszej sprawie wyeliminuje wszelkie wątpliwości co do tego, czy strony łączy umowa kredytowa, czy też stosunek w tym zakresie nie istnieje.

Uwzględnienie powództwa o ustalenie nieważności jako roszczenia głównego czyni bezprzedmiotowym odnoszenie się do roszczeń sformułowanych jako ewentualne.

Mając na uwadze powyższe Sąd w pkt I wyroku ustalił, że umowa kredytu budowlano-hipotecznego nr (...) - (...) z dnia 31 maja 2006 r. zawarta pomiędzy powodami a bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w K. jest nieważna.

O kosztach postępowania Sąd orzekł zgodnie z art. 98 k.p.c. który wskazuje, że strona, która przegrała proces, obowiązana jest do zwrotu jego uzasadnionych kosztów na rzecz strony wygrywającej.

Na koszty procesu po stronie powodów składały się: opłata od pozwu (1.000 zł), wynagrodzenie pełnomocnika w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (5.400) zł, kwota 100 zł uiszczona tytułem opłaty za wniosek o uzasadnienie postanowienia z dnia 4.08.2020r., kwota 100 zł uiszczona tytułem opłaty od zażalenia na postanowienie Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 4.08.2022 r.

Łącznie powodowie ponieśli koszty w wysokości 6600 zł i taką kwotę na ich rzecz należało zasądzić tytułem zwrotu kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za okres od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.